«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
_____Ганна ТОЛСТАНОВА
«__» _____2025 р.

ВИСНОВОК
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Витяг
з протоколу № 4 засідання кафедри економічного права та економічного судочинства від «10» листопада 2025 року

Присутні: Головуюча на засіданні – зав. кафедри, д.ю.н., проф. Рєзнікова В.В., д.ю.н., проф. Щербина В.С., д.ю.н., проф. Кологойда О.В., д.ю.н., проф. Поєдинок В.В., д.ю.н., проф. Радзивілюк В.В., д.ю.н., доц. Клєпікова О.В., д.ю.н., доц. Гарагонич О.В., к.ю.н., доц. Повар П.О., к.ю.н., доц. Пожоджук Т.Б., к.ю.н., асистент Гуренко М.А., к.ю.н., асистент Головачова А.С., асистент Озадовський І.Л., асистент Колісник Л.В., секретар засідання – провідний фахівець кафедри Лиса О.М., аспірант Серт О.В.

Серед присутніх: 7 докторів юридичних наук і 4 кандидати юридичних наук – з них 11 фахівців зі спеціальності, з якої виконувалась дисертація.

Порядок денний:
Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Права за спеціальністю 081 Право.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Поєдинок Валерія Вікторівна.

Дисертація виконувалась на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка у межах бюджетних науково-дослідних тем «Удосконалення нормативно-правового забезпечення сталого правосуддя у світлі євроінтеграційних прагнень України» (0124U003063) на 2020-2024 роки та «Правове забезпечення сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції» (0124U003297) на 2024-2029 роки. Тему дисертації «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» затверджено рішенням Вченої ради юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №7 від 25 листопада 2022 року).

Виступили:

Здобувач Герасимчук Єлизавета Андріївна представила презентацію за основними положеннями дисертації на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Шановні присутні! Вашій увазі пропонується дисертаційне дослідження, яке стосується застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні.

Актуальність теми. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності є важливим напрямом державної економічної політики, оскільки дає державам змогу забезпечити власну економічну безпеку та створити умови для рівноправної участі в системі міжнародної торгівлі. Однією зі складових механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності є торговельний захист, який охоплює антидемпінгові, антисубсидиційні (компенсаційні) і спеціальні розслідування та застосування за їх результатами обмежувальних заходів щодо імпорту.

За даними Світової організації торгівлі (далі – СОТ), останніми роками збільшилася кількість торговельних розслідувань і заходів за їх результатами, що засвідчує посилення ролі протекціоністської політики в деяких державах. В Україні також спостерігається тенденція до збільшення кількості антидемпінгових і спеціальних розслідувань. Наприклад, станом на 6 липня 2016 року щодо імпорту товарів в Україну проводили три антидемпінгові розслідування, переглядали один антидемпінговий захід, застосовували 15 антидемпінгових, один компенсаційний і три спеціальні заходи. Водночас станом на 29 серпня 2022 року проводили п'ять антидемпінгових розслідувань, чотири спеціальні розслідування, переглядали три антидемпінгові заходи, застосовували 29 антидемпінгових заходів і чотири спеціальні заходи. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало причиною певної паузи в порушенні нових розслідувань, проте станом на дату написання цієї дисертації роботу в зазначеному напрямі вже поступово відновлюють.

В Україні застосування інструментів торговельного захисту регулюють Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (який, однак, містить лише декілька загальних положень з цих питань), а також спеціальні закони України від 1998 року. Після вступу України до СОТ зазначені закони було узгоджено з угодами СОТ, однак вони не є досконалими. Зокрема, вони не встановлюють чіткого розподілу повноважень між компетентними органами, передбачають недосконалий механізм

проведення торговельних розслідувань і застосування заходів за їх результатами, а також містять термінологічні неточності.

З огляду на те, що роль антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів у визначенні умов торговельно-економічних відносин з іншими країнами постійно посилюється, дедалі актуальнішим стає правове регулювання процесу проведення розслідувань, удосконалення підстав застосування торговельних заходів у контексті постійного розвитку міжнародних торговельних відносин між країнами, а також вивчення та визначення ефективності торговельного захисту в умовах євроінтеграційного процесу України.

У нашій державі питання торговельного захисту в межах системи СОТ залишається недостатньо дослідженим. У дисертації сформульовано нормативні та практичні рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства України у сфері торговельного захисту з метою забезпечення ефективного функціонування економіки та запобігання надмірному державному втручанню у діяльність бізнесу. Подальше дослідження інструментів торговельного захисту СОТ, їх імплементація в Україні та отримання нових наукових результатів сприятимуть удосконаленню правового регулювання цього напряму зовнішньоекономічної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ, розроблення теоретичних і практичних рекомендацій з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі завдання:

– визначити поняття інструментів торговельного захисту та системи торговельного захисту, дослідити структуру та зміст системи торговельного захисту відповідно до угод СОТ;

– дослідити правову регламентацію інструментів торговельного захисту СОТ за законодавством України;

– визначити місце інструментів торговельного захисту в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– дослідити процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань як розслідувань явищ, що мають ознаки недобросовісної конкуренції;

– дослідити специфічні процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні спеціальних розслідувань як розслідувань зростаючого імпорту, що не має ознак недобросовісної конкуренції;

– з'ясувати порядок оскарження результатів торговельних розслідувань у СОТ і порядок виконання рішень Органу СОТ з питань вирішення спорів в Україні;

– дослідити правовий статус і повноваження Європейської комісії у сфері торговельного захисту;

– встановити перспективи розвитку системи торговельного захисту в Україні у зв'язку з набуттям членства в ЄС;

– сформулювати пропозиції з удосконалення чинного законодавства України, що регулює торговельний захист і його інструменти.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з проведенням антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань, за результатами яких застосовують інструменти торговельного захисту, розроблені й упроваджені Світовою організацією торгівлі з метою регулювання міжнародної торгівлі.

Предмет дослідження – правове регулювання проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань та застосування за їх результатами антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів як інструментів торговельного захисту СОТ.

Методи дослідження. Для досягнення мети й виконання завдань дослідження використано загальні та спеціальні методи. Зокрема, застосування *діалектичного* методу дало змогу виявити передумови виникнення інструментів торговельного захисту у світі (підрозділ 1.1). З використанням *формально-логічного методу* було сформульовано ряд суджень, понять і висновків, спираючись на емпіричні дані, зокрема визначити поняття торговельного захисту та його ознаки (підрозділ 1.1). Поняття системи й суб'єктного складу торговельного захисту в Україні досліджено за допомогою *системного* методу (підрозділ 1.2). *Порівняльно-правовий* метод дав змогу розглянути різні аспекти, як матеріальні, так і процесуальні, різних видів торговельних розслідувань (розділ 2). Метод *прогнозування* надав можливість встановити можливі сценарії розвитку подій та зміни системи торговельного захисту в Україні після набуття членства в ЄС (підрозділ 3.2). У процесі дослідження використано також інші загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що на основі комплексного дослідження норм угод СОТ та спрямованого на їхню імплементацію до законодавства України, законодавства ЄС, практики вирішення торговельних спорів у СОТ, ЄС та в Україні, а також наукових джерел запропоновано нові підходи та вдосконалені правові положення щодо застосування інструментів торговельного захисту в Україні, а саме:

вперше:

– визначено поняття торговельного захисту як сукупності передбачених угодами СОТ та національним законодавством інструментів, які застосовує країна імпорту у відповідь на добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів і які є додатковими торговельними бар'єрами, запровадженими з метою захисту національного товаровиробника й урівноваження торговельного балансу;

– визначено поняття системи торговельного захисту України як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн;

– запропоновано запровадження поняття «елементів доказування» торговельних розслідувань, який визначено як факти, припущення чи гіпотези, що потребують доведення, стосуються певної сфери діяльності суб'єктів торговельних розслідувань, утворюючи склад розслідування, на основі яких може бути сформовано остаточний висновок у межах розслідування. Визначено перелік елементів доказування торговельних

розслідувань, а саме: національний товаровиробник; товар, що є об'єктом розслідування; імпорт товару в Україну; шкода, заподіяна національному товаровиробнику; причинно-наслідковий зв'язок; національні інтереси;

– виявлено проблему зловживання Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України своїми дискреційними повноваженнями при перенесенні строків процедурних етапів в рамках торговельних розслідувань, що призводить до порушення присічних строків розслідувань, що передбачені законодавством України, а відповідно – і прав заінтересованих сторін розслідування;

– обґрунтовано, що торговельні розслідування можуть вважатися квазісудовими процесами шляхом визначення ознак, що уподібнюють торговельні розслідування до судового процесу: 1) чітко визначена процедура проведення розслідування; 2) рішення за результатами розслідувань, приймаються на основі оцінки доказів, які подаються заінтересованими сторонами розслідувань; 3) розслідування передбачає залучення сторін та їх представників, а орган розслідування має право проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань; 4) рішення є обов'язковими до виконання, мають юридичну силу; 5) рішення за підсумками торговельних розслідувань можуть бути оскаржені в судовому порядку;

– обґрунтовано доцільність встановлення можливості перегляду статусу національного товаровиробника протягом проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін, оскільки в межах розслідування може бути виявлено факти, які можуть підтверджувати, що національний товаровиробник не має підтримки 50 % ринку;

– аргументовано, що період проведення спеціального розслідування мав би тривати не менше ніж рік, оскільки Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, як і в межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, потрібно дослідити майже всі ті самі елементи доказування, а також з огляду на те, що спеціальні розслідування порушують незалежно від країни походження товарів, і це позначається на кількості заінтересованих сторін розслідування, а надалі – на кількості коментарів й аргументів, які потрібно аналізувати;

удосконалено положення щодо:

– визначення національних інтересів шляхом звуження останніх до інтересів споживачів та міжнародних інтересів, оминаючи інтереси національного товаровиробника, оскільки аналіз національних інтересів з позиції інтересів національного товаровиробника спричинить дисбаланс змагальності, у такому випадку надається перевага стороні обвинувачення та може дискримінуватися сторона захисту;

– необхідності дослідження Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України доказів в рамках розслідувань шляхом встановлення та аналізу всіх факторів, що впливають на національну промисловість, на які посилаються заінтересовані сторони в рамках розслідувань, з подальшим поясненням в основних фактах і висновках наявності впливу кожного фактору на національну промисловість чи аргументуванням відсутності такого впливу з посиланням на відповідні докази;

дістали подальшого розвитку положення щодо:

– ролі й статусу Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі стосовно необхідності виокремлення положень про склад і повноваження цього органу у самостійний нормативно-правовий акт, що істотно покращить регулювання торговельних розслідувань;

– встановлення відмінності у правовій природі між антидемпінговими й антисубсидиційними заходами та спеціальними заходами, а саме: антидемпінгові та антисубсидиційні мита є результатами поведінки учасників ринку, що мають ознаки недобросовісної конкуренції, тобто навмисної протиправної поведінки суб'єктів господарювання та/або органів влади, а спеціальні заходи у вигляді мита або квот не є результатом протиправної поведінки виробників та/або експортерів в Україну і застосовуються у відповідь на цілком добросовісні дії учасників ринку;

– визначення правової природи антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних заходів шляхом віднесення заходів у вигляді мита до методів тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а спеціальних заходів у вигляді квот – до нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– розмежування поняття «значної шкоди» в межах проведення спеціальних розслідувань й «істотної шкоди» – у межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, що виражається через різний обсяг доказування впливу імпорту на національного товаровиробника: при дослідженні значної шкоди орган розслідування має довести *«загальне істотне погіршення стану національного товаровиробника»*, в той час як істотної шкоди – достатньо аргументувати погіршення окремих фінансово-економічних показників вітчизняних виробників;

– визначення предмета позову щодо оскарження рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі за результатами розслідувань шляхом включення окремої вимоги, а саме «зобов'язати Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі вчинити дії», що забезпечить більш ефективний захист порушених прав заінтересованих сторін без необхідності проведення нового торговельного розслідування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції може бути використано у:

– науково-дослідній сфері – під час досліджень проблематики й подальших перспектив удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні;

– правотворчості – для вдосконалення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

– правозастосовній діяльності – під час застосування норм, які регулюють торговельний захист в Україні;

– освітньому процесі – під час укладання навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності», «Господарське право», «Торгове право» й окремих спецкурсів, присвячених праву СОТ.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне впровадження в діяльності адвокатського об'єднання «Юридична фірма «Астерс».

У цьому науковому дослідженні було досягнуто таких результатів: здійснене дисертаційне дослідження надало можливість сформулювати наукові висновки, рекомендації та пропозиції, що можуть мати важливе теоретичне значення для науки

економічного права, а також бути використаними під час проведення в Україні торговельних розслідувань.

Основними з них є такі:

1. Сформульовано авторське визначення поняття торговельного захисту, яке становить сукупність передбачених угодами СОТ та національним законодавством інструментів, які застосовує країна імпорту у відповідь на добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів і які є додатковими торговельними бар'єрами, запровадженими з метою захисту національного товаровиробника й урівноваження торговельного балансу. Визначено, що торговельний захист охоплює інструменти, які втілено в застосуванні компетентними органами трьох видів заходів: антидемпінгових, антисубсидиційних (компенсаційних), захисних (спеціальних).

Обґрунтовано, що торговельний захист регулюється трьома угодами СОТ, які утворюють систему торговельного захисту: Угода про застосування статті VI Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року, Угода про субсидії та компенсаційні заходи, Угода про захисні заходи. Виявлено, що зазначені угоди мають спільну мету – захист національних виробників товарів чи то від нечесних торговельних практик з боку іноземних компаній, чи то від аномального зростання обсягів імпорту, встановлюють основні принципи регулювання торговельних відносин між країнами-членами у сфері торговельного захисту та є орієнтиром для країн під час підготовки та прийняття національного законодавства.

2. Визначено, що система спеціального законодавства України у сфері торговельного захисту організована за чітким принципом: кожен закон регулює окремий вид торговельних розслідувань, що забезпечує спеціалізацію та ефективність регулювання. Встановлено, що систему законів, що врегульовують питання інструментів торговельного захисту в Україні, складають наступні: «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», а предмети регулювання останніх трьох законів формують систему торговельного захисту України.

Сформульовано поняття системи торговельного захисту України як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн.

Здійснено порівняльний аналіз чинного законодавства України та норм СОТ стосовно порядку проведення антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань. Виявлено відмінності у визначеннях, правах й обов'язках учасників, а також у процесуальних аспектах. Встановлено, що чинне національне законодавство частково відтворює положення відповідних угод СОТ, однак потребує вдосконалення в частині процедурного забезпечення, визначення повноважень органів і формалізації гарантій заінтересованих сторін.

Розкрито правовий статус різних учасників торговельних розслідувань, їхні повноваження, а також визначено перелік суб'єктів, залучених до торговельних розслідувань. Аргументовано, що антидемпінгові, антисубсидиційні та спеціальні розслідування проводяться такими органами, як Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі та Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, які наділені дискреційними повноваженнями, що створюють потенційні ризики для зловживань цими органами. Акцентовано на важливості розмежування діяльності зазначених органів і заборони перебирання на себе функцій іншого органу для забзепечення принципу справедливості й об'єктивності.

3. Визначено, що торговельний захист в Україні виявляється через державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а антидемпінгові, антисубсидиційні та спеціальні заходи у вигляді мита є методами тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Водночас сформульовано висновок, що спеціальні заходи у вигляді квот є нетарифним методом регулювання ЗЕД. Встановлено ознаки зовнішньоекономічної діяльності, які притаманні торговельному захисту, а саме 1) обов'язкова наявність іноземного елемента та 2) це господарська діяльність. Проте визначено також відмінні ознаки: 1) торговельний захист у контексті законів України може бути застосовано виключно до діяльності, яку здійснюють на території України, 2) обов'язковою ознакою діяльності, що може бути предметом торговельного захисту в Україні, є перетин товарами митного кордону України.

4. З'ясовано та охарактеризовано процедурні етапи антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань, до яких віднесено: подача скарги про порушення і проведення розслідування та проведення антидемпінгової та антисубсидиційної процедур, прийняття рішення про порушення і проведення розслідування, реєстрація заінтересованих сторін, підготовка коментарів заінтересованих сторін до скарги, підготовка відповідей на запитальники, збір інформації від органів державної влади, проведення слухань у межах розслідування, підготовка основних фактів і висновків, прийняття рішення за результатами розслідування, проведення переглядів антидемпінгових та антисубсидиційних заходів.

Аргументовано, що торговельні розслідування можна вважати квазісудовими процесами, зокрема тому, що їх здійснюють за чітко визначеною процедурою, яка передбачає подання скарги, проведення розслідування, збору доказів, аналіз ринку, визначення наявності демпінгу/субсидій/зростання обсягів імпорту та посилення його впливу на національну економіку, рішення за результатами розслідувань приймають на основі доказів, воно передбачає залучення сторін та їх представників.

Виявлено проблематику в питаннях строків процедурних етапів торговельних розслідувань і впливу перенесення цих строків на присічні строки розслідувань, що передбачені законодавством України. Також обґрунтовано, які положення етапу заповнення запитальників заінтересованими сторонами потребують доопрацювання, а саме варто збільшити 37-денний строк надання відповідей на запитальники, а також підготувати спрощені запитальники для пов'язаних сторін заінтересованих сторін.

Встановлено та охарактеризовано матеріальні аспекти розслідувань, такі як визначення національного товаровиробника, визначення товару, що є об'єктом розслідування, імпорт товару в Україну, шкода, завдана національному

товаровиробнику, причинно-наслідковий зв'язок між імпортом та шкодою, захист національних інтересів. Доведено, що чинна практика уповноважених органів має недоліки в частині доведення шкоди, обґрунтованості розрахунків демпінгової маржі, правової визначеності строків і підстав припинення чи продовження розслідувань.

Визначено поняття елементів доказування як фактів, припущень чи гіпотез, що потребують доведення, стосуються певної сфери діяльності суб'єктів торговельних розслідувань, утворюючи склад розслідування, на основі яких може бути сформовано остаточний висновок у межах розслідування. Визначено перелік елементів доказування торговельних розслідувань, а саме: національний товаровиробник; товар, що є об'єктом розслідування; імпорт товару в Україну; шкода, заподіяна національному товаровиробнику; причинно-наслідковий зв'язок; національні інтереси.

Сформульовано новели українського законодавства, порівняно з актами СОТ: 1) щодо визначення субсидій – встановлено, що ключовим відмінним елементом є твердження про те, що підтримку державного органу будуть вважати субсидією тільки в тому випадку, коли компанія отримує пільги (прибутки); 2) щодо слухань – є окремою і додатковою правомочністю заінтересованих сторін розслідувань в Україні, що засвідчує бажання підвищити прозорість і залученість учасників у процес.

5. З'ясовано, що оскільки спеціальні розслідування належать до системи торговельного захисту, порядок проведення такого типу розслідувань відбувається на кшталт проведення антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань загалом, проте відрізняється деякими процедурними та матеріальними аспектами.

Визначено відмінності процедури проведення спеціальних розслідувань й антидемпінгових та антисубсидиційних, зокрема в частині строку проведення розслідування, визначення періоду розслідування, а також періоду, протягом якого можуть застосовувати заходи, перегляд заходів, проведення консультацій, визначення національного товаровиробника, аналізу обсягів імпорту (відповідно до практики СОТ необхідно доводити не лише наявність певних непередбачуваних обставин щодо зростання обсягів імпорту, а також зв'язок між цими обставинами та зростанням обсягів імпорту в майбутньому), поняття шкоди (на противагу антидемпінговим та антисубсидиційним розслідуванням, що передбачають встановлення істотної шкоди, заподіяної національному товаровиробнику, в рамках спеціальних розслідувань потрібно встановити факт заподіяння значної шкоди).

Обґрунтовано думку, що період проведення спеціального розслідування мав би тривати не менше ніж рік, оскільки Міністерству, як і в межах антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань, потрібно дослідити практично всі ті ж елементи доказування; окрім цього, спеціальні розслідування порушують незалежно від країни походження товарів, тобто зі всіх країн, і це впливає на кількість заінтересованих сторін розслідування, згодом – на кількість коментарів й аргументів, які потрібно аналізувати.

Аргументовано, що під час застосування спеціальних заходів за результатами розслідування потрібно враховувати, крім інтересів споживачів, також міжнародні інтереси України, щоб не ставити під загрозу експорто орієнтовані сектори національної економіки, з огляду на ризик застосування проти України засобів торгової компенсації відповідно до права СОТ.

Надано рекомендації для заінтересованих сторін спеціального розслідування щодо особливостей підготовки неконфіденційної версії кожного поданого сторонами документа з детальним поясненням щодо кожного пункту стосовно підстави конфіденційності (комерційна таємниця, захищена законом, інформація контрагентів, дані внутрішнього бухгалтерського обліку тощо).

6. Обґрунтовано недосконаліть механізмів оскарження рішень у сфері торговельного захисту, зокрема недостатню ефективність судового контролю. Обґрунтовано висновок, що під час визначення предмета позову під час оскарження рішень Комісії за результатами розслідувань необхідно доповнювати його таким елементом, як «зобов'язати Комісію вчинити дії», для ефективного захисту порушених прав.

З'ясовано, що наразі другий спосіб оскарження рішень Комісії – у межах процедури оскарження СОТ не є ефективним через блокування призначення нових суддів в апеляційний орган СОТ, а створення МРІА не розв'язує проблеми, оскільки не всі країни стали учасниками МРІА, зокрема США. Тим не менш, зроблено висновок, що більш дієвим способом є оскарження рішення Комісії в судах у порядку адміністративного судочинства.

Підтверджено, що виконання рішень органу з вирішення спорів СОТ створює складність для заінтересованих сторін, оскільки наше законодавство не передбачає можливості ініціювання будь-яких процедур на підставі таких рішення, а перегляди можуть бути ініційовані лише за наявності вичерпних підстав.

7. Встановлено, що Європейська Комісія є виконавчим органом Європейського Союзу та відіграє центральну роль у формуванні та реалізації торговельної політики ЄС, включно з використанням інструментів торговельного захисту. Визначено, що особливістю застосування інструментів торговельного захисту є проведення "тесту на відповідність інтересам ЄС" та використання "правила меншого мита".

Визначено, що на відміну від України, де розслідування проводить центральний орган виконавчої влади (Міністерство), а рішення приймає спеціально створена Комісія з представників різних органів, в ЄС повний цикл розслідування (від ініціації до прийняття рішення) здійснює Європейська Комісія. Додатково з'ясовано, що Європейська Комісія публікує більшість документів, пов'язаних з розслідуваннями, на своєму офіційному вебсайті, в той час як в Україні така інформація, як правило, є закритою і надається лише заінтересованим сторонам.

8. Сформульовано перспективи трансформації системи торговельного захисту України у зв'язку з євроінтеграційними зобов'язаннями та набуттям членства в ЄС. Обґрунтовано, що передання повноважень щодо торгових розслідувань від українського Міністерства до Європейської комісії ускладнить застосування антидемпінгових, компенсаційних і захисних мит, зокрема тому, що умови для початку таких розслідувань в ЄС є суворішими, ніж в Україні, а також те, що національна промисловість визначатиметься з урахуванням усіх країн ЄС, а не тільки України, тому частки українських виробників, що мають намір порушити розслідування, буде недостатньо, і їм потрібно буде шукати додаткову підтримку.

Встановлено, що набуття членства в ЄС матиме такі наслідки: Україна отримає кращий доступ до внутрішнього ринку ЄС, а також до ринків 162 країн – членів СОТ,

втратить торгові преференції з країнами СНД, але з огляду на низький товарообіг, втрати будуть незначними, втратить право на Загальну систему пільг (GSP), що може негативно позначитися на експорті, зможе вести переговори з третіми країнами на вигідніших умовах. Додатково українським компаніям стане складніше конкурувати на ринку ЄС з європейськими компаніями, які мають кращі технології та вищий рівень довіру споживачів, а також членство в ЄС забезпечить захист внутрішнього ринку України, оскільки країни – члени ЄС не зможуть застосовувати заходи торговельного захисту проти України.

9. За результатами дослідження на підставі теоретичних положень дисертації розроблено пропозиції з удосконалення законодавства про торговельний захист шляхом внесення змін і доповнень:

– у законі має бути чітко передбачено, що заінтересовані сторони також мають право висувати вимогу до Комісії про скликання засідання;

– необхідно передбачити відповідальність членів Комісії за (1) неявку на засідання без поважних причин й (2) очевидну протиправність під час голосування;

– визначити, що в разі якщо строк проведення торговельного розслідування, встановлений законодавством України, минув, однак не було прийнято рішення про подовження строку його проведення чи рішення про застосування заходів, Міністерство має подати подання до Комісії про припинення такого розслідування без застосування будь-яких заходів на підставі того, що подальше проведення розслідування буде незаконним;

– визначити можливість підготовки Міністерством спрощених запитальників для пов'язаних осіб заінтересованих сторін розслідування;

– внести зміни в законодавство щодо строку, протягом якого має бути опубліковано рішення Комісії про застосування заходів, а її рішення має набрати чинності, оскільки наразі повідомлення про прийняті рішення публікують з певним часовим проміжком з дня їх прийняття;

– додати положення про необхідність перегляду статусу національного товаровиробника протягом проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін;

– внести такі зміни в абзац 1 ч. 1 ст. 36 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту»: «Міністерство зобов'язане перевірити чи встановити відповідність застосування антидемпінгових заходів національним інтересам. Висновок щодо необхідності застосування антидемпінгових заходів згідно з національними інтересами має ґрунтуватися на всебічній оцінці таких інтересів, зокрема споживачів, впливу імпорту, що є об'єктом антидемпінгового розслідування, на зайнятість населення, інвестиції споживачів, відновлення конкуренції, а також на міжнародні економічні інтереси країни імпорту. Такого висновку відповідно до цієї статті доходять за умови, що всім сторонам надано можливість повідомити свою позицію відповідно до частини другої цієї статті. Водночас посилену увагу спрямовують на інтереси споживачів»;

– розробити нормативно-правове підґрунтя для запровадження ІТ-платформи для візуалізації результатів торговельних розслідувань з метою формування бази

документів щодо певного розслідування, бази прийнятих рішень Міністерством і Комісією, а також визначення чітких та прозорих строків проведення розслідувань;

– внести зміни в профільне законодавства України, у якому передбачити перелік критеріїв, за якими Міністерству слід аналізувати подібність товару, що є об'єктом розслідування, на базі розробленої практики СОТ, оскільки відсутність такого чіткого переліку залишає простір для зловживань Міністерством своїх дискреційних повноважень;

– уточнити, що строк, визначений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», поширюється виключно на оскарження рішення Комісії про застосування торговельних заходів, його обчислюють з моменту прийняття такого рішення Комісії, а для оскарження інших рішень Комісії використовують встановлений Кодексом адміністративного судочинства України шестимісячний термін, який обчислюють з моменту, коли компанія дізналася або повинна була дізнатися про прийняте рішення Комісії, оскільки наразі наявна правова колізія в контексті того, який строк для оскарження рішень за результатами торговельних розслідувань слід використовувати.

Після закінчення презентації Герасимчук Є.А. присутніми на захисті фахівцями були поставлені наступні запитання:

Кандидат юридичних наук, доцент Пожоджук Т.Б.: у першому пункті новизни "удосконалено", Ви пишете, що удосконалили визначення національних інтересів "шляхом звуження останніх до інтересів споживачів та міжнародних інтересів, оминаючи інтереси національного товаровиробника, оскільки аналіз національних інтересів з позиції інтересів національного товаровиробника спричинить дисбаланс змагальності, у такому випадку надається перевага стороні обвинувачення та може дискримінуватися сторона захисту".

Разом з тим, у Законі України від 21.06.2018 № 2469-VIII "Про національну безпеку України" у п. 10 ч. 1 ст. 1 національні інтереси України визначаються як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Чи вбачаєте Ви потребу у іншому визначенні національних інтересів, навіть обґрунтовуючи це потребами певного закону?

Герасимчук Є.А.: дякую за слушне запитання. Відповідно до мого визначення національні інтереси повинні включати два елементи – інтереси споживачів та міжнародні інтереси, в контексті цього елемента доказування не повинні враховуватись інтереси національного товаровиробника. Саме в частині такого елемента доказування як «національні інтереси» фокус має спрямовувати на тих учасників, на які безпосередньо впливатимуть результати розслідування. Інтереси національного товаровиробника також враховуються, проте на етапі підготовки скарги чи заяви про порушення розслідування, а також в процесі самого розслідування. Проте, на мою думку, неможна ототожнювати національні інтереси з інтересами національного товаровиробника, оскільки останній виступає зацікавленою стороною в

результатах розслідування, відповідно, це може створити дисбаланс змагальності в рамках розслідування.

Доктор юридичних наук, професор Щербина В.С.: доцільно уточнити в роботі про співвідношення інтересів споживачів та інтересів національного товаровиробника у роботі.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Поєдинок В.В.

Поєдинок В.В. дала загальну позитивну характеристику підготовленій аспіранткою Герасимчук Є.А. дисертаційній роботі. У своєму виступі вона зазначила, що Герасимчук Є.А. продемонструвала себе як сумлінна і відповідальна дослідниця. Підтримуючи постійний зв'язок зі мною, вона враховувала настанови та рекомендації. Відзначається високий рівень професійної компетентності дисертантки, її схильність до науково-дослідницької діяльності, а також здатність аналізувати наукові роботи та інші джерела, включаючи іноземні, з формуванням незалежних висновків.

Єлизаветою Герасимчук запропоновано у дисертації нові підходи та вдосконалені правові положення щодо застосування інструментів торговельного захисту в Україні на основі комплексного аналізу норм міжнародного торговельного права, угод СОТ, практики їх імплементації в Україні, вирішення торговельних спорів у межах спеціальної процедури СОТ і наукових джерел. Обрана дисертанткою тема є актуальною і своєчасною як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Дисертаційна робота привертає увагу глибоким аналізом сучасних проблем правового регулювання проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань.

Дослідження Герасимчук Є.А. вирізняється широтою охоплених проблем, глибиною аналізу та комплексним підходом, вона обґрунтувала пропозиції та сформулювала ґрунтовні й достовірні висновки. Низка положень, представлених у дисертації, має наукову новизну.

Очевидним науковим здобутком дисертантки слід визнати комплексний теоретичний аналіз системи торговельного захисту як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн.

Наукова новизна дисертаційного дослідження обумовлена актуальністю поставленої проблеми, поглибленим аналізом європейських тенденцій у контексті теми дисертації та пропозиціями щодо вдосконалення українського законодавства. У роботі отримали подальший розвиток вже існуючі положення, а також сформульовані оригінальні наукові підходи та висновки, що є особистим внеском авторки.

Заслуговують на увагу та підтримку розроблені здобувачкою пропозиції з вдосконалення законодавства про торговельний захист. Цінності практичним

пропозиціям додає підготовка дисертанткою пропозицій про внесення змін до нормативно-правових актів України щодо проведення торговельних розслідувань.

Дисертаційне дослідження Герасимчук Є.А. є самостійною науковою працею, в якій чітко зазначено всі використані джерела. Ідеї, положення та гіпотези інших авторів, представлені в дисертації, мають відповідні посилання та використовуються виключно для підтримки аргументів здобувачки та аналізу повноти теоретичного й емпіричного аспектів дослідження.

Дисертаційна робота Герасимчук Єлизавети на тему «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» відповідає за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, оформленням вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами) заслуговує на позитивну оцінку.

Тому є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до захисту і просити Вчену раду Навчально-наукового інституту права звернутися до Національного агентства з питань оцінювання якості освіти з клопотанням про утворення разової спеціалізованої вченої ради для проведення захисту дисертаційної роботи. У зв'язку з цим прошу кафедру, шановну головуючу, підтримати Єлизавету Герасимчук в її наукових творчих пошуках та рекомендувати роботу до захисту.

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження.

Доктор юридичних наук, доцент Гарагонич О.В.:

Дисертаційна робота Герасимчук Є.А. присвячена актуальній темі, вибір якої обумовлений новими викликами і зростанням невизначеності, з якими стикається міжнародна торгівля у світі, де глобальні економічні та політичні процеси перебувають під впливом постійних змін. Україна є активним учасником глобальної торгівлі, яка останніми роками активно адаптується до нової архітектури міжнародних економічних. На її формування впливають регрес глобалізації та зміщення акценту на регіоналізацію (формування міждержавних економічних блоків), зниження ефективності глобальних інституцій, зокрема Світової організації торгівлі, зростання геоекономічної напруженості, перебудова глобальних ланцюгів постачання. В таких умовах на перший план виходить питання забезпечення ефективного захисту інтересів України, в т.ч. із залученням міжнародних інституцій таких як Світова організація торгівлі. Успішне вирішення цих питань вимагає комплексного дослідження правового регулювання застосування інструментів торговельного захисту Світової організації торгівлі в Україні. Це зумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації свідчить про його цілісність і глибину наукового підходу. Зміст роботи відповідає спеціальності 081 «Право» з акцентом на господарське право і пропонує вирішення актуальної правової проблеми – розроблення теоретичних і практичних рекомендацій з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні.

Дисертація є одним із перших системних досліджень у вітчизняній науці господарського права, присвячених правовому регулюванню проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань та застосуванню за їх результатами антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів як інструментів торговельного захисту СОТ.

Мета та завдання логічно та послідовно сформульовані, що дозволило розкрити тему дисертаційного дослідження. Наукова новизна одержаних результатів обумовлюється тим, що дисертація є першим в вітчизняній науці комплексним дослідженням правововового регулювання проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань та застосування за їх результатами антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів як інструментів торговельного захисту СОТ.

Робота містить положення, що представляють теоретичну та практичну цінність, відображені в дисертаційному дослідженні. Заслуговує на увагу практична спрямованість дослідження, використання матеріалів практики, виважені та обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення господарського законодавства.

Основні наукові положення, які виносяться на захист, представляються із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше, що відповідає абзацу 5 п. 8 Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40).

Позитивно оцінюючи виконану наукову роботу Є.А. Герасимчук, варто зазначити, що дисертація містить деякі положення, висновки, пропозиції, які відображають спірні теоретичні погляди або суб'єктивне сприйняття їх авторкою, тому можуть бути предметом подальшої наукової дискусії, а саме:

1. Дисертанткою пропонується вважати торговельні розслідування *квазісудовими процесами* шляхом визначення ознак, що уподібнюють торговельні розслідування до судового процесу: 1) чітко визначена процедура проведення розслідування; 2) рішення за результатами розслідувань, приймаються на основі оцінки доказів, які подаються заінтересованими сторонами розслідувань; 3) розслідування передбачає залучення сторін та їх представників, а орган розслідування має право проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань; 4) рішення є обов'язковими до виконання, мають юридичну силу; 5) рішення за підсумками торговельних розслідувань можуть бути оскаржені в судовому порядку (с.с. 66-68).

Але такі самі ознаки притаманні і процесу розгляду справ в адміністративному порядку в рамках адміністративної процедури. Наприклад, розгляд Антимонопольним комітетом України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції згідно із Законом України «Про захист економічної конкуренції»: 1) здійсню-

ється за чітко визначеною процедурою (розділ VII); 2) рішення за результатами розгляду справи, приймаються на основі оцінки доказів, які подаються особами, які беруть участь у справі (абз. 3 ч. 1 ст. 40, ч. 2 ст. 41); 3) розгляд справи передбачає залучення сторін та їх представників (ст 39), а Антиманопольний комітет України має право за клопотанням сторін у справі або за власною ініціативою органу Комітету, або за дорученням Голови Комітету проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань (ст. 23-1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України»); 4) рішення Антимонопольного комітету України є обов'язковими до виконання, мають юридичну силу (ч. 2 ст. 56); 5) рішення за підсумками розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції можуть бути оскаржені в судовому порядку (ст. 60). Тобто, якщо проводити паралель між ознаками торговельних розслідувань і процедурою розгляду Антимонопольним комітетом України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, то такий розгляд також можна вважати квазісудовим процесом.

З огляду на наведене, цікаво на захисті почути думку дисертантки щодо співвідношення понять «*квазісудовий процес*» та «*адміністративна процедура*».

2. Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» тривалість спеціального розслідування *не повинна перевищувати* 270 днів з моменту його початку, але за надзвичайних обставин Комісія може продовжити цей строк до 330 днів.

Натомість дисертантка пропонує *встановити мінімальну тривалість розслідування, яка має становити не менше одного року* без встановлення максимальної тривалості. Вбачається встановлення тільки мінімальної тривалості спеціального розслідування без встановлення його максимальних меж створює ризики штучного затягування його проведення. При цьому і сама дисертантка у роботі наголошує на тому, що практика СОТ засвідчує, що встановлення тривалих часових меж для проведення розслідування може призводити до некоректних результатів у частині дослідження, чи відповідає динаміка імпорту критеріям зростання, передбаченим у міжнародних угодах (с. 140).

3. У дисертації обґрунтовується необхідність при дослідженні Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України доказів в рамках розслідувань *встановлювати* та аналізувати *всі фактори об'єктивного та кількісного характеру, що впливають на національну промисловість*. Саме Міністерство повинно проактивно досліджувати елементи доказування, а не заінтересовані сторони, і якщо заінтересовані не співпрацюють з Міністерством у межах розслідування, то *органу розслідування слід самостійно шукати й аналізувати докази* для того, щоб мати можливість прийняти рішення про застосування спеціальних заходів (с. 144).

Вбачається проблематичною практична реалізація пропозиції дисертантки щодо встановлення Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України всіх факторів впливу на національну промисловість. Таких факторів може бути багато і їх встановлення може призвести до необґрунтованого витрачання ресурсів Міністерства і затягування розслідування.

Потребує додаткового обґрунтування пропозиція дисертантки щодо перекладення тягаря доказування, в т.ч. пошуку доказів, із заінтересованих сторін на орган розслідування.

4. За результатами дослідження на підставі теоретичних положень дисертації дисертанткою розроблено пропозиції з удосконалення законодавства про торговельний захист (с. 203-205). Дисертація могла б значно виграти, якщо б ці пропозиції були оформлені окремим законопроєктом.

Вказані зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Є.А. Герасимчук, оскільки стосується дискусійних питань, що пов'язані переважно з новизною і складністю проблематики правового регулювання застосування інструментів торговельного захисту Світової організації торгівлі в Україні та відсутністю у науці господарського права єдиного концептуального підходу до вирішення такої проблеми.

Дисертаційна робота Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані результати теоретичного та практичного спрямування проведених особисто здобувачкою досліджень, які виконують конкретне наукове завдання щодо дослідження правового регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні, що мають суттєве значення для галузі знань 08 Право та свідчать про особистий внесок здобувачки в юридичну науку, зокрема в господарське право.

Враховуючи вищевикладене, дисертаційна робота Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам п.21, 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), п.6, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка – Герасимчук Єлизавета Андріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Пожоджук Т.Б.:

Дисертація здобувачки Герасимчук Є.А. є ґрунтовною та практично орієнтованою, становить собою комплексне наукове дослідження інструментів торговельного захисту Світової організації торгівлі в Україні.

Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства, без сумніву, мають як теоретичне, так і практичне значення. У цьому аспекті заслуговують на схвалення запропоновані дисертанткою

зміни до законодавства, викладені, зокрема, у висновках до дисертаційного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості їх застосування при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів, в діяльності Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України і в судовій практиці господарських судів України.

Висновки і пропозиції дисертантки можуть бути використані у нормотворчій діяльності, зокрема при внесенні змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» та інших актів господарського законодавства.

Крім того, основні положення роботи можуть бути використані при підготовці науково-практичних видань, підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій для наукових працівників, юристів-практиків, викладачів, аспірантів і студентів юридичних закладів вищої освіти.

Матеріали дослідження можуть використовуватися при викладанні таких дисциплін як «Господарське право», «Міжнародне економічне право», а також спецкурсів з відповідної тематики.

Наголошуючи на позитивній оцінці результатів дослідження, можна виділити певні моменти, які є предметом наукової дискусії, а саме:

1. У роботі багато уваги приділяється суб'єктам системи торговельного захисту. Так, Ви, при характеристиці заінтересованих осіб, зазначаєте, що "основна перевага статусу заінтересованої сторони полягає в тому, що лише на підставі інформації, наданої цими сторонами, яку Міністерство зобов'язане врахувати, визначають, чи є демпінг, субсидований імпорт, зростання обсягу імпорту, шкода тощо. Головним документом заінтересованих сторін є відповіді на запитальники, які є ґрунтовними відповідями щодо діяльності компаній, а саме обсягів імпорту, експорту, виробництва, собівартості, показників ліквідності, каналів збуту, фінансових показників, процесу виробництва, характеристик товару тощо". Такими заінтересованими особами є органи країни експорту, іноземні виробники, іноземні експортери, національний товаровиробник, органи країни імпорту, імпортери. Разом з тим Ви також пропонуєте розширити перелік заінтересованих осіб і відносити до них також і споживачів та об'єднання споживачів. З цього можна зробити висновок, про мінімальну роль всіх інших суб'єктів у визначенні чи є демпінг, субсидований імпорт, зростання обсягу імпорту, шкода тощо. Хотілось би почути пояснення позиції. Також, чи не буде, на Вашу думку, ускладнювати процедуру визначення чи є демпінг, субсидований імпорт, зростання обсягу імпорту, шкода тощо, якщо у цьому процесі активну роль братимуть споживачі?

2. У роботі зазначено про потребу законодавчого визначення статусу, повноважень та порядку формування цієї Комісії. Конкретизуйте, будь ласка, які вбачаються конкретні механізми щодо удосконалення правового статусу Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі? Також, до прикладу, Ви зазначаєте, що члени Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі мають нести відповідальність, якщо рішення є "явно протиправним". Що Ви вкладаєте у розуміння "явно протиправним"? У тексті роботи Ви також пропонуєте законодавчі зміни щодо відповідальності членів,

а також щодо доцільності визначення критеріїв протиправності рішення? Можете навести Ваші міркування, як такі критерії могли би виглядати у нормах законодавства?

3. У першому пункті новизни "удосконалено", Ви пишете, що удосконалили визначення національних інтересів "шляхом звуження останніх до інтересів споживачів та міжнародних інтересів, оминаючи інтереси національного товаровиробника, оскільки аналіз національних інтересів з позиції інтересів національного товаровиробника спричинить дисбаланс змагальності, у такому випадку надається перевага стороні обвинувачення та може дискримінуватися сторона захисту".

Вважаю дискусійною таку позицію та вбачаю деяку нелогічність: на Вашу думку, національні інтереси є міжнародними інтересами? Потребує додаткової аргументації.

4. У роботі визначено категорію елементи доказування як "факти, припущення чи гіпотези, що потребують доведення, стосуються певної сфери діяльності суб'єктів торговельних розслідувань, утворюючи склад розслідування, на основі яких може бути сформовано остаточний висновок у межах розслідування". Водночас, запропоновано визначати такий перелік елементів доказування торговельних розслідувань: національний товаровиробник; товар, що є об'єктом розслідування; імпорт товару в Україну; шкода, заподіяна національному товаровиробнику; причинно-наслідковий зв'язок; національні інтереси. Постає питання, чи узгоджуються (відповідають, охоплюються) наведені елементи доказування з визначенням категорії елементи доказування.

Дисертація є науковою працею, що була виконана здобувачкою особисто. У роботі висвітлені власні ідеї і розробки авторки, що дозволили вирішити поставлені наукові завдання, а також вона містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для аналізу висновків здобувачки та повноти теоретичної складової роботи.

Дисертація Герасимчук Є.А. відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а тому я буду рекомендувати дисертаційну роботу до захисту.

В обговоренні дисертаційної роботи також взяв участь кандидат юридичних наук, доцент Повар П.О., який зазначив, що слід більш чітко пояснити у роботі вирішення проблематики стосовно пункту наукової новизни «виявлено проблему зловживання Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України своїми дискреційними повноваженнями при перенесенні строків процедурних етапів в рамках торговельних розслідувань, що призводить до порушення присічних строків розслідувань, що передбачені законодавством України, а відповідно – і прав заінтересованих сторін розслідування».

Завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства, доктор юридичних наук, професор Рєзнікова В.В.:

За результатами заслуховування та обговорення, загалом дисертаційна робота отримала позитивну оцінку членів кафедри, також маємо два позитивні висновки від рецензентів. З огляду на це пропоную рекомендувати дисертацію Герасимчук Є.А. до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» у разовій спеціалізованій вченій раді.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності є важливим напрямом державної економічної політики, оскільки дає державам змогу забезпечити власну економічну безпеку та створити умови для рівноправної участі в системі міжнародної торгівлі. Однією зі складових механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності є торговельний захист, який охоплює антидемпінгові, антисубсидиційні (компенсаційні) і спеціальні розслідування та застосування за їх результатами обмежувальних заходів щодо імпорту.

За даними Світової організації торгівлі (далі – СОТ), останніми роками збільшилася кількість торговельних розслідувань і заходів за їх результатами, що засвідчує посилення ролі протекціоністської політики в деяких державах. В Україні також спостерігається тенденція до збільшення кількості антидемпінгових і спеціальних розслідувань. Наприклад, станом на 6 липня 2016 року щодо імпорту товарів в Україну проводили три антидемпінгові розслідування, переглядали один антидемпінговий захід, застосовували 15 антидемпінгових, один компенсаційний і три спеціальні заходи. Водночас станом на 29 серпня 2022 року проводили п'ять антидемпінгових розслідувань, чотири спеціальні розслідування, переглядали три антидемпінгові заходи, застосовували 29 антидемпінгових заходів і чотири спеціальні заходи. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало причиною певної паузи в порушенні нових розслідувань, проте станом на дату написання цієї дисертації роботу в зазначеному напрямі вже поступово відновлюють.

В Україні застосування інструментів торговельного захисту регулюють Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (який, однак, містить лише декілька загальних положень з цих питань), а також спеціальні закони України від 22 грудня 1998 року № 330-XIV «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», від 22 грудня 1998 року № 331-XIV «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» і від 22 грудня 1998 року № 332-XIV «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україні». Після вступу України до СОТ зазначені закони було узгоджено з угодами СОТ, однак вони не є досконалими. Зокрема, вони не встановлюють чіткого розподілу повноважень між компетентними

органами, передбачають недосконалий механізм проведення торговельних розслідувань і застосування заходів за їх результатами, а також містять термінологічні неточності.

З огляду на те, що роль антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів у визначенні умов торговельно-економічних відносин з іншими країнами постійно посилюється, дедалі актуальнішим стає правове регулювання процесу проведення розслідувань, удосконалення підстав застосування торговельних заходів у контексті постійного розвитку міжнародних торговельних відносин між країнами, а також вивчення та визначення ефективності торговельного захисту в умовах євроінтеграційного процесу України.

У нашій державі питання торговельного захисту в межах системи СОТ залишається недостатньо дослідженим. У дисертації сформульовано нормативні та практичні рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства України у сфері торговельного захисту з метою забезпечення ефективного функціонування економіки та запобігання надмірному державному втручанню у діяльність бізнесу. Подальше дослідження інструментів торговельного захисту СОТ, їх імплементація в Україні та отримання нових наукових результатів сприятимуть удосконаленню правового регулювання цього напряму зовнішньоекономічної діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах планів науково-дослідних робіт.

Тему дисертації «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» затверджено рішенням Вченої ради юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №7 25 листопада 2022 року).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ, розроблення теоретичних і практичних рекомендацій з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі завдання:

– визначити поняття інструментів торговельного захисту та системи торговельного захисту, дослідити структуру та зміст системи торговельного захисту відповідно до угод СОТ;

– дослідити правову регламентацію інструментів торговельного захисту СОТ за законодавством України;

– визначити місце інструментів торговельного захисту в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– дослідити процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань як розслідувань явищ, що мають ознаки недобросовісної конкуренції;

– дослідити специфічні процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні спеціальних розслідувань як розслідувань зростаючого імпорту, що не має ознак недобросовісної конкуренції;

– з'ясувати порядок оскарження результатів торговельних розслідувань у СОТ і порядок виконання рішень Органу СОТ з питань вирішення спорів в Україні;

– дослідити правовий статус і повноваження Європейської комісії у сфері торговельного захисту;

– встановити перспективи розвитку системи торговельного захисту в Україні у зв'язку з набуттям членства в ЄС;

– сформулювати пропозиції з удосконалення чинного законодавства України, що регулює торговельний захист і його інструменти.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з проведенням антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань, за результатами яких застосовують інструменти торговельного захисту, розроблені й упроваджені Світовою організацією торгівлі з метою регулювання міжнародної торгівлі.

Предмет дослідження – правове регулювання проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань та застосування за їх результатами антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів як інструментів торговельного захисту СОТ.

Методи дослідження. Для досягнення мети й виконання завдань дослідження використано загальні та спеціальні методи. Зокрема, застосування *діалектичного* методу дало змогу виявити передумови виникнення інструментів торговельного захисту у світі (підрозділ 1.1). З використанням *формально-логічного методу* було сформульовано ряд суджень, понять і висновків, спираючись на емпіричні дані, зокрема визначити поняття торговельного захисту та його ознаки (підрозділ 1.1). Поняття системи й суб'єктного складу торговельного захисту в Україні досліджено за допомогою *системного* методу (підрозділ 1.2). *Порівняльно-правовий* метод дав змогу розглянути різні аспекти, як матеріальні, так і процесуальні, різних видів торговельних розслідувань (розділ 2). Метод *прогнозування* надав можливість встановити можливі сценарії розвитку подій та зміни системи торговельного захисту в Україні після набуття членства в ЄС (підрозділ 3.2). У процесі дослідження використано також інші загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що на основі комплексного дослідження норм угод СОТ та спрямованого на їхню імплементацію до законодавства України, законодавства ЄС, практики вирішення торговельних спорів у СОТ, ЄС та в Україні, а також наукових джерел запропоновано нові підходи та вдосконалені правові положення щодо застосування інструментів торговельного захисту в Україні, а саме:

вперше:

– визначено поняття торговельного захисту як сукупності передбачених угодами СОТ та національним законодавством інструментів, які застосовує країна імпорту у відповідь на добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів і які є додатковими торговельними бар'єрами, запровадженими з метою захисту національного товаровиробника й урівноваження торговельного балансу;

– визначено поняття системи торговельного захисту України як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в

особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн;

– запропоновано запровадження поняття «елементів доказування» торговельних розслідувань, який визначено як факти, припущення чи гіпотези, що потребують доведення, стосуються певної сфери діяльності суб'єктів торговельних розслідувань, утворюючи склад розслідування, на основі яких може бути сформовано остаточний висновок у межах розслідування. Визначено перелік елементів доказування торговельних розслідувань, а саме: національний товаровиробник; товар, що є об'єктом розслідування; імпорт товару в Україну; шкода, заподіяна національному товаровиробнику; причинно-наслідковий зв'язок; національні інтереси;

– виявлено проблему зловживання Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України своїми дискреційними повноваженнями при перенесенні строків процедурних етапів в рамках торговельних розслідувань, що призводить до порушення присічних строків розслідувань, що передбачені законодавством України, а відповідно – і прав заінтересованих сторін розслідування;

– обґрунтовано, що торговельні розслідування можуть вважатися квазісудовими процесами шляхом визначення ознак, що уподібнюють торговельні розслідування до судового процесу: 1) чітко визначена процедура проведення розслідування; 2) рішення за результатами розслідувань, приймаються на основі оцінки доказів, які подаються заінтересованими сторонами розслідувань; 3) розслідування передбачає залучення сторін та їх представників, а орган розслідування має право проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань; 4) рішення є обов'язковими до виконання, мають юридичну силу; 5) рішення за підсумками торговельних розслідувань можуть бути оскаржені в судовому порядку;

– обґрунтовано доцільність встановлення можливості перегляду статусу національного товаровиробника протягом проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін, оскільки в межах розслідування може бути виявлено факти, які можуть підтверджувати, що національний товаровиробник не має підтримки 50 % ринку;

– аргументовано, що період проведення спеціального розслідування мав би тривати не менше ніж рік, оскільки Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, як і в межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, потрібно дослідити майже всі ті самі елементи доказування, а також з огляду на те, що спеціальні розслідування порушують незалежно від країни походження товарів, і це позначається на кількості заінтересованих сторін розслідування, а надалі – на кількості коментарів й аргументів, які потрібно аналізувати;

удосконалено положення щодо:

– визначення національних інтересів шляхом звуження останніх до інтересів споживачів та міжнародних інтересів, оминаючи інтереси національного товаровиробника, оскільки аналіз національних інтересів з позиції інтересів національного товаровиробника спричинить дисбаланс змагальності, у такому випадку надається перевага стороні обвинувачення та може дискримінуватися сторона захисту;

– необхідності дослідження Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України доказів в рамках розслідувань шляхом встановлення та аналізу всіх факторів, що впливають на національну промисловість, на які посилаються заінтересовані сторони в рамках розслідувань, з подальшим поясненням в основних фактах і висновках наявності впливу кожного фактору на національну промисловість чи аргументуванням відсутності такого впливу з посиланням на відповідні докази;

дістали подальшого розвитку положення щодо:

– ролі й статусу Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі стосовно необхідності виокремлення положень про склад і повноваження цього органу у самостійний нормативно-правовий акт, що істотно покращить регулювання торговельних розслідувань;

– встановлення відмінності у правовій природі між антидемпінговими й антисубсидиційними заходами та спеціальними заходами, а саме: антидемпінгові та антисубсидиційні мита є результатами поведінки учасників ринку, що мають ознаки недобросовісної конкуренції, тобто навмисної протиправної поведінки суб'єктів господарювання та/або органів влади, а спеціальні заходи у вигляді мита або квот не є результатом протиправної поведінки виробників та/або експортерів в Україну і застосовуються у відповідь на цілком добросовісні дії учасників ринку;

– визначення правової природи антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних заходів шляхом віднесення заходів у вигляді мита до методів тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а спеціальних заходів у вигляді квот – до нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– розмежування поняття «значної шкоди» в межах проведення спеціальних розслідувань й «істотної шкоди» – у межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, що виражається через різний обсяг доказування впливу імпорту на національного товаровиробника: при дослідженні значної шкоди орган розслідування має довести *«загальне істотне погіршення стану національного товаровиробника»*, в той час як істотної шкоди – достатньо аргументувати погіршення окремих фінансово-економічних показників вітчизняних виробників;

– визначення предмета позову щодо оскарження рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі за результатами розслідувань шляхом включення окремої вимоги, а саме «зобов'язати Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі вчинити дії», що забезпечить більш ефективний захист порушених прав заінтересованих сторін без необхідності проведення нового торговельного розслідування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції може бути використано у:

– науково-дослідній сфері – під час досліджень проблематики й подальших перспектив удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні;

– правотворчості – для вдосконалення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

– правозастосовній діяльності – під час застосування норм, які регулюють торговельний захист в Україні;

– освітньому процесі – під час укладання навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності», «Господарське право», «Торгове право» й окремих спецкурсів, присвячених праву СОТ.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне впровадження в діяльності адвокатського об'єднання «Юридична фірма «Астерс».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Запропоновані в дисертації висновки, рекомендації, пропозиції сформульовані авторкою самостійно за результатами аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів, судової практики та практики СОТ. Використані в роботі теоретичні позиції, висновки інших авторів містять відповідні посилання.

Апробація результатів дисертації. Результати, отримані під час дослідження, представлені на міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: «Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання правового регулювання. Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни» (м. Київ, 21 квітня 2023 року); «Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти» (м. Київ, 28 березня 2023 року); «Треті наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни» (м. Київ, 12 квітня 2024 року); «Юридична наука та освіта: минуле, сучасне і майбутнє» (м. Київ, 1 травня 2025 року).

Публікації. За темою дисертації в наукових фахових виданнях України опубліковано чотири наукові статті, а також чотири тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Герасимчук Є. Актуальні проблеми антидемпінгових та спеціальних розслідувань у період воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2023. № 78 (ч. 1). С. 257–261. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.41

2. Герасимчук Є. Особливості структури та змісту системи торговельного захисту відповідно до угод СОТ. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 1/2024. С. 179–181. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/38

3. Герасимчук Є. Щодо визначення статусу та компетенції Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі за законодавством України. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління.* 2024. **№ 3 (7). С. 51–57.** DOI: https://doi.org/10.32782/cuj-2024-3-6

4. Герасимчук Є. До питання застосування заходів торговельного захисту СОТ в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2025. № 1 (60). С. 17–21. DOI: https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2025.4

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Герасимчук Є. Інтеграція системи торговельного захисту України у систему ЄС: переваги та виклики для України. *Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання правового регулювання). Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни»* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 квіт. 2023 р.). Київ, 2023. С. 37–39.

6. Герасимчук Є. Деякі проблеми проведення торговельних розслідувань в Україні у період воєнного стану. *Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28 берез. 2023 р.) Київ, 2023. С. 132-137.

7. Герасимчук Є. Запровадження ІТ-платформи при проведенні торговельних розслідувань в Україні. *Треті наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 квіт. 2024 р.). Київ, 2024. С. 43–46.

8. Герасимчук Є. Актуальні проблеми надання інформації заінтересованими сторонами в рамках торговельних розслідувань. *Юридична наука та освіта: минуле, сучасне і майбутнє* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1 трав. 2025 р.). Київ, 2025. С. 121–122.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які охоплюють 8 підрозділів, висновків до кожного розділу роботи й загальних висновків до дисертації та списку використаних джерел.

У першому розділі роботи проаналізовано структуру та зміст системи торговельного захисту відповідно до угод СОТ, інструментів торговельного захисту СОТ за законодавством України та визначено місце таких інструментів в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Другий розділ роботи присвячено проведенню антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань в Україні, а також порядку оскарження результатів таких розслідувань у СОТ і порядок виконання рішень Органу СОТ з питань вирішення спорів в Україні.

У межах третього розділу здійснюється аналіз трансформації системи торговельного захисту України в умовах євроінтеграційних процесів.

Характеристика особистості здобувача. Герасимчук Єлизавета Андріївна з 01.10.2022 року по теперішній час навчається в аспірантурі на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Єлизавета Андріївна Герасимчук повністю виконала освітньо-наукову програму на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 «Право», а також самостійно проводила наукове дослідження за темою дисертаційного дослідження.

Під час підготовки дисертації та виконання індивідуального плану Є.А. Герасимчук зарекомендувала себе як відповідальна та дисциплінована аспірантка, яка

має відповідні наукові знання, достатні для того, щоб провести власне дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне значення, а також можуть бути використані у практичній діяльності.

У ході навчання в аспірантурі Є.А. Герасимчук відвідувала заняття та проходила усі форми поточного та підсумкового контролю, що передбачені навчальним планом, а також освітньо-науковою програмою аспірантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

Рецензенти рекомендують: відповідно до **п.15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова ради: Рєзнікова Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти: Гарагонич Олександр Васильович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пожоджук Тетяна Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Бакалінська Ольга Олегівна, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу правової взаємодії бізнесу та держави Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України.

Гудіма Тетяна Степанівна, доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інституту економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України».

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача Герасимчук Єлизавети Андріївни (зокрема, є її близькою особою) та/або її наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Герасимчук Єлизавети Андріївни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Герасимчук Єлизавети Андріївни на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Герасимчук Є.А. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. п. **6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Герасимчук Є.А. на тему: «Правове регулювання застосування інструментів торговельного захисту СОТ в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати вченій раді Навчально-наукового інституту права затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради: Рєзнікова Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти: Гарагонич Олександр Васильович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пожоджук Тетяна Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Бакалінська Ольга Олегівна, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу правової взаємодії бізнесу та держави Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України.

Гудіма Тетяна Степанівна, доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інституту економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Герасимчук Єлизавети Андріївни

«За» – 13

«Проти» – немає

«Утримались» – немає

Презентація Герасимчук Єлизавети Андріївни на 32 стор. додається.

Директор
Навчально-наукового
інституту права
доктор юридичних наук, професор **Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО**

Головуюча на засіданні:
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри економічного права
та економічного судочинства **Вікторія РЄЗНІКОВА**

Секретар засідання –
провідний фахівець кафедри **Олена ЛИСА**

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут права
Кафедра економічного права та економічного судочинства

ГЕРАСИМЧУК ЄЛИЗАВЕТА АНДРІЇВНА

ДИСЕРТАЦІЯ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ
ІНСТРУМЕНТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ЗАХИСТУ СОТ В УКРАЇНІ

Галузь знань 08 – «Право»
Спеціальність 081 – «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня **доктора філософії**

Науковий керівник: **Поєдинок Валерія Вікторівна**
доктор юридичних наук, професор

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми обумовлена тим, що:

- зросла кількість торговельних розслідувань і заходів, що демонструє зростання ролі протекціоністської політики в деяких державах, зокрема і в Україні;
- в Україні питання торговельного захисту СОТ залишається малодослідженим;
- профільні закони є недосконалими, не містять чіткого розділення повноважень між компетентними органами, передбачають недосконалий механізм проведення торговельних розслідувань та застосування заходів, а також містять термінологічні неточності;
- існує потреба в практичних рекомендаціях щодо вдосконалення національного законодавства України в сфері торговельного захисту з метою ефективного функціонування економіки України та відсутності неправомірного для бізнесу втручання держав.

Мета дослідження

Метою дослідження є комплексне дослідження правового регулювання та практики використання в Україні інструментів торговельного захисту СОТ, розроблення теоретичних і практичних рекомендацій з удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні.

Дослідження здійснювалося на основі аналізу національного законодавства про торговельний захист, наукових положень, міжнародних нормативних актів СОТ, практики вирішення спорів СОТ, проведення торговельних розслідувань Міністерством економіки України та Європейською Комісією.

3

Завдання дослідження

1. визначити поняття інструментів торговельного захисту та системи торговельного захисту, дослідити структуру та зміст системи торговельного захисту відповідно до угод СОТ
2. дослідити правову регламентацію інструментів торговельного захисту СОТ за законодавством України
3. визначити місце інструментів торговельного захисту в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
4. дослідити процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань як розслідувань явищ, що мають ознаки недобросовісної конкуренції
5. дослідити специфічні процесуальні і матеріальні аспекти процедури проведення в Україні спеціальних розслідувань як розслідувань зростаючого імпорту, що не має ознак недобросовісної конкуренції
6. з'ясувати порядок оскарження результатів торговельних розслідувань у СОТ і порядок виконання рішень Органу СОТ з питань вирішення спорів в Україні
7. дослідити правовий статус і повноваження Європейської комісії у сфері торговельного захисту
8. встановити перспективи розвитку системи торговельного захисту в Україні у зв'язку з набуттям членства в ЄС
9. сформулювати пропозиції з удосконалення чинного законодавства України, що регулює торговельний захист і його інструменти

4

Об'єкт та предмет дослідження

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з проведенням антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань, за результатами яких застосовують інструменти торговельного захисту, розроблені й упроваджені Світовою організацією торгівлі з метою регулювання міжнародної торгівлі.

Предметом дослідження є правове регулювання проведення в Україні антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань та застосування за їх результатами антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів як інструментів торговельного захисту СОТ.

Наукова новизна

визначено **поняття торговельного захисту** як сукупності передбачених угодами СОТ та національним законодавством інструментів, які застосовує країна імпорту у відповідь на добросовісні або недобросовісні дії іноземних виробників та/або експортерів і які є додатковими торговельними бар'єрами, запровадженими з метою захисту національного товаровиробника й урівноваження торговельного балансу

Наукова новизна

Вперше

визначено **поняття системи торговельного захисту України** як сукупності правових, економічних та інституційних заходів і механізмів, які застосовує держава в особі уповноважених органів державної влади (суб'єкти системи торговельного захисту) в межах антидемпінгових, антисубсидиційних та спеціальних розслідувань з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів з третіх країн

7

Наукова новизна

Вперше

запропоновано запровадження поняття **«елементів доказування»** торговельних розслідувань, який визначено як факти, припущення чи гіпотези, що потребують доведення, стосуються певної сфери діяльності суб'єктів торговельних розслідувань, утворюючи склад розслідування, на основі яких може бути сформовано остаточний висновок у межах розслідування. Визначено перелік елементів доказування торговельних розслідувань, а саме: національний товаровиробник; товар, що є об'єктом розслідування; імпорт товару в Україну; шкода, заподіяна національному товаровиробнику; причинно-наслідковий зв'язок; національні інтереси

8

Наукова новизна

Вперше

виявлено проблему зловживання Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України своїми дискреційними повноваженнями при перенесенні строків процедурних етапів в рамках торговельних розслідувань, що призводить до порушення присічних строків розслідувань, що передбачені законодавством України, а відповідно – і прав заінтересованих сторін розслідування

9

Наукова новизна

Вперше

обґрунтовано, що торговельні розслідування можуть вважатися **квазісудовими процесами** шляхом визначення ознак, що уподібнюють торговельні розслідування до судового процесу: 1) чітко визначена процедура проведення розслідування; 2) рішення за результатами розслідувань, приймаються на основі оцінки доказів, які подаються заінтересованими сторонами розслідувань; 3) розслідування передбачає залучення сторін та їх представників, а орган розслідування має право проводити слухання, які відбуваються фактично за правилами судових засідань; 4) рішення є обов'язковими до виконання, мають юридичну силу; 5) рішення за підсумками торговельних розслідувань можуть бути оскаржені в судовому порядку

10

Наукова новизна

обґрунтовано доцільність встановлення можливості **перегляду статусу національного товаровиробника** протягом проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін, оскільки в межах розслідування може бути виявлено факти, які можуть підтверджувати, що національний товаровиробник не має підтримки 50 % ринку

11

Наукова новизна

аргументовано, що **період проведення спеціального розслідування мав би тривати не менше ніж рік**, оскільки Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, як і в межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, потрібно дослідити майже всі ті самі елементи доказування, а також з огляду на те, що спеціальні розслідування порушують незалежно від країни походження товарів, і це позначається на кількості заінтересованих сторін розслідування, а надалі – на кількості коментарів й аргументів, які потрібно аналізувати

12

Наукова новизна

Удосконалено

положення щодо **визначення національних інтересів шляхом звуження останніх до інтересів споживачів та міжнародних інтересів**, оминаючи інтереси національного товаровиробника, оскільки аналіз національних інтересів з позиції інтересів національного товаровиробника спричинить дисбаланс змагальності, у такому випадку надається перевага стороні обвинувачення та може дискримінуватися сторона захисту

13

Наукова новизна

Удосконалено

положення щодо необхідності дослідження Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України доказів в рамках розслідувань шляхом **встановлення та аналізу всіх факторів, що впливають на національну промисловість**, на які посилаються заінтересовані сторони в рамках розслідувань, з подальшим поясненням в основних фактах і висновках наявності впливу кожного фактору на національну промисловість чи аргументуванням відсутності такого впливу з посиланням на відповідні докази

14

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку

положення щодо **ролі й статусу Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі** стосовно необхідності виокремлення положень про склад і повноваження цього органу у самостійний нормативно-правовий акт, що істотно покращить регулювання торговельних розслідувань

15

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку

положення щодо **встановлення відмінності у правовій природі між антидемпінговими й антисубсидиційними заходами та спеціальними заходами**, а саме: антидемпінгові та антисубсидиційні мита є результатами поведінки учасників ринку, що мають ознаки недобросовісної конкуренції, тобто навмисної протиправної поведінки суб'єктів господарювання та/або органів влади, а спеціальні заходи у вигляді мита або квот не є результатом протиправної поведінки виробників та/або експортерів в Україну і застосовуються у відповідь на цілком добросовісні дії учасників

16

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку

положення щодо визначення правової природи антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних заходів шляхом віднесення заходів у вигляді мита до методів **тарифного регулювання** зовнішньоекономічної діяльності, а спеціальних заходів у вигляді квот – до **нетарифних методів регулювання** зовнішньоекономічної діяльності

17

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку

положення щодо розмежування поняття **«значної шкоди»** в межах проведення спеціальних розслідувань й **«істотної шкоди»** – у межах антидемпінгових й антисубсидиційних розслідувань, що виражається через різний обсяг доказування впливу імпорту на національного товаровиробника: при дослідженні значної шкоди орган розслідування має довести «загальне істотне погіршення стану національного товаровиробника», в той час як істотної шкоди – достатньо аргументувати погіршення окремих фінансово-економічних показників вітчизняних виробників

18

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку

положення щодо визначення предмета позову щодо оскарження рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі за результатами розслідувань шляхом включення окремої вимоги, а саме **«зобов'язати Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі вчинити дії»**, що забезпечить більш ефективний захист порушених прав заінтересованих сторін без необхідності проведення нового торговельного розслідування

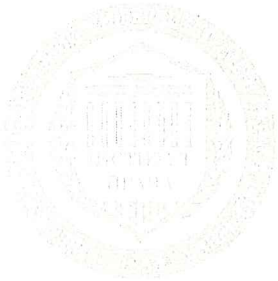
19

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- Визначено, що торговельний захист охоплює інструменти, які втілено в застосуванні компетентними органами трьох видів заходів: антидемпінгових, антисубсидиційних (компенсаційних), захисних (спеціальних).
- Обґрунтовано, що торговельний захист регулюється трьома угодами СОТ, які утворюють систему торговельного захисту: Угода про застосування статті VI Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року, Угода про субсидії та компенсаційні заходи, Угода про захисні заходи. Виявлено, що зазначені угоди мають спільну мету – захист національних виробників товарів чи то від нечесних торговельних практик з боку іноземних компаній, чи то від аномального зростання обсягів імпорту, встановлюють основні принципи регулювання торговельних відносин між країнами-членами у сфері торговельного захисту та є орієнтиром для країн під час підготовки та прийняття національного законодавства.

20

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- Визначено, що система спеціального законодавства України у сфері торговельного захисту організована за чітким принципом: кожен закон регулює окремий вид торговельних розслідувань, що забезпечує спеціалізацію та ефективність регулювання.
- Здійснено порівняльний аналіз чинного законодавства України та норм СОТ стосовно порядку проведення антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних розслідувань. Виявлено відмінності у визначеннях, правах й обов'язках учасників, а також у процесуальних аспектах. Встановлено, що чинне національне законодавство частково відтворює положення відповідних угод СОТ, однак потребує вдосконалення в частині процедурного забезпечення, визначення повноважень органів і формалізації гарантій заінтересованих сторін.

Висновки – не включені до положень наукової новизни

Розкрито правовий статус різних учасників торговельних розслідувань, їхні повноваження, а також визначено перелік суб'єктів, залучених до торговельних розслідувань. Аргументовано, що антидемпінгові, антисубсидиційні та спеціальні розслідування проводяться такими органами, як Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі та Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, які наділені дискреційними повноваженнями, що створюють потенційні ризики для зловживань цими органами. Акцентовано на важливості розмежування діяльності зазначених органів і заборони перебирання на себе функцій іншого органу для забезпечення принципу справедливості й об'єктивності.

Висновки – не включені до положень наукової новизни

Встановлено ознаки зовнішньоекономічної діяльності, які притаманні торговельному захисту, а саме 1) обов'язкова наявність іноземного елемента та 2) це господарська діяльність. Проте визначено також відмінні ознаки: 1) торговельний захист у контексті законів України може бути застосовано виключно до діяльності, яку здійснюють на території України, 2) обов'язковою ознакою діяльності, що може бути предметом торговельного захисту в Україні, є перетин товарами митного кордону України.

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- З'ясовано та охарактеризовано процедурні етапи антидемпінгових та антисубсидиційних розслідувань, до яких віднесено: подача скарги про порушення і проведення розслідування та проведення антидемпінгової та антисубсидиційної процедур, прийняття рішення про порушення і проведення розслідування, реєстрація заінтересованих сторін, підготовка коментарів заінтересованих сторін до скарги, підготовка відповідей на запитальники, збір інформації від органів державної влади, проведення слухань у межах розслідування, підготовка основних фактів і висновків, прийняття рішення за результатами розслідування, проведення переглядів антидемпінгових та антисубсидиційних заходів.
- Встановлено та охарактеризовано матеріальні аспекти розслідувань, такі як визначення національного товаровиробника, визначення товару, що є об'єктом розслідування, імпорт товару в Україну, шкода, завдана національному товаровиробнику, причинно-наслідковий зв'язок між імпортом та шкодою, захист національних інтересів. Доведено, що чинна практика уповноважених органів має недоліки в частині доведення шкоди, обґрунтованості розрахунків демпінгової маржі, правової визначеності строків і підстав припинення чи продовження розслідувань.

Висновки – не включені до положень наукової новизни

Сформульовано новели українського законодавства, порівняно з актами СОТ: 1) щодо визначення субсидій – встановлено, що ключовим відмінним елементом є твердження про те, що підтримку державного органу будуть вважати субсидією тільки в тому випадку, коли компанія отримує пільги (прибутки); 2) щодо слухань – є окремою і додатковою правомочністю заінтересованих сторін розслідувань в Україні, що засвідчує бажання підвищити прозорість і залученість учасників у процес.

25

Висновки – не включені до положень наукової новизни

Наведено аргументи, що пункт 6.2. Угоди про застосування статті VI ГАТТ знайшов своє відображення в національному законодавстві у якості консультацій, в той час як слухання є окремою і додатковою правомочністю заінтересованих сторін антидемпінгового розслідування в Україні. Зазначена новела українського законодавства свідчить про бажання підвищити прозорість і залученість учасників у процес. Слухання дозволяють сторонам не тільки подавати письмові коментарі, але й особисто представляти свої аргументи, що додає гнучкості та ефективності розгляду. Це сприяє більш ґрунтовному аналізу і, відповідно, прийняттю більш обґрунтованих рішень.

26

Висновки – не включені до положень наукової новизни

Визначено відмінності процедури проведення спеціальних розслідувань й антидемпінгових та антисубсидиційних, зокрема в частині строку проведення розслідування, визначення періоду розслідування, а також періоду, протягом якого можуть застосовувати заходи, перегляд заходів, проведення консультацій, визначення національного товаровиробника, аналізу обсягів імпорту (відповідно до практики СОТ необхідно доводити не лише наявність певних непередбачуваних обставин щодо зростання обсягів імпорту, а також зв'язок між цими обставинами та зростанням обсягів імпорту в майбутньому), поняття шкоди (на противагу антидемпінговим та антисубсидиційним розслідуванням, що передбачають встановлення істотної шкоди, заподіяної національному товаровиробнику, в рамках спеціальних розслідувань потрібно встановити факт заподіяння значної шкоди).

27

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- З'ясовано, що наразі другий спосіб оскарження рішень Комісії – у межах процедури оскарження СОТ не є ефективним через блокування призначення нових суддів в апеляційний орган СОТ, а створення МРІА не розв'язує проблеми, оскільки не всі країни стали учасниками МРІА, зокрема США. Тим не менш, зроблено висновок, що більш дієвим способом є оскарження рішення Комісії в судах у порядку адміністративного судочинства.
- Підтверджено, що виконання рішень органу з вирішення спорів СОТ створює складність для заінтересованих сторін, оскільки наше законодавство не передбачає можливості ініціювання будь-яких процедур на підставі таких рішення, а перегляди можуть бути ініційовані лише за наявності вичерпних підстав.

28

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- Встановлено, що Європейська Комісія є виконавчим органом Європейського Союзу та відіграє центральну роль у формуванні та реалізації торговельної політики ЄС, включно з використанням інструментів торговельного захисту. Визначено, що особливістю застосування інструментів торговельного захисту є проведення "тесту на відповідність інтересам ЄС" та використання "правила меншого мита".
- Визначено, що на відміну від України, де розслідування проводить центральний орган виконавчої влади (Міністерство), а рішення приймає спеціально створена Комісія з представників різних органів, в ЄС повний цикл розслідування (від ініціації до прийняття рішення) здійснює Європейська Комісія. Додатково з'ясовано, що Європейська Комісія публікує більшість документів, пов'язаних з розслідуваннями, на своєму офіційному вебсайті, в той час як в Україні така інформація, як правило, є закритою і надається лише заінтересованим сторонам.

Висновки – не включені до положень наукової новизни

- Сформульовано перспективи трансформації системи торговельного захисту України у зв'язку з євроінтеграційними зобов'язаннями та набуттям членства в ЄС. Обґрунтовано, що передання повноважень щодо торгових розслідувань від українського Міністерства до Європейської комісії ускладнить застосування антидемпінгових, компенсаційних і захисних мит, зокрема тому, що умови для початку таких розслідувань в ЄС є суворішими, ніж в Україні, а також те, що національна промисловість визначатиметься з урахуванням усіх країн ЄС, а не тільки України, тому частки українських виробників, що мають намір порушити розслідування, буде недостатньо, і їм потрібно буде шукати додаткову підтримку.
- Встановлено, що набуття членства в ЄС матиме такі наслідки: Україна отримає кращий доступ до внутрішнього ринку ЄС, а також до ринків 162 країн – членів СОТ, втратить торгові преференції з країнами СНД, але з огляду на низький товарообіг, втрати будуть незначними, втратить право на Загальну систему пільг (GSP), що може негативно позначитися на експорті, зможе вести переговори з третіми країнами на вигідніших умовах. Додатково українським компаніям стане складніше конкурувати на ринку ЄС з європейськими компаніями, які мають кращі технології та вищий рівень довіру споживачів, а також членство в ЄС забезпечить захист внутрішнього ринку України, оскільки країни – члени ЄС не зможуть застосовувати заходи торговельного захисту проти України.

Висновки – рекомендації

За результатами дослідження на основі теоретичних положень дисертації розроблено пропозиції щодо удосконалення законодавства про торговельний захист шляхом внесення змін та доповнень:

- у законі має бути чітко передбачено, що заінтересовані сторони також мають право висувати вимогу до Комісії про скликання засідання;
- необхідно передбачити відповідальність членів Комісії за (1) неявку на засідання без поважних причин й (2) очевидну протиправність під час голосування;
- визначити, що в разі якщо строк проведення торговельного розслідування, встановлений законодавством України, минув, однак не було прийнято рішення про подовження строку його проведення чи рішення про застосування заходів, Міністерство має подати подання до Комісії про припинення такого розслідування без застосування будь-яких заходів на підставі того, що подальше проведення розслідування буде незаконним;
- визначити можливість підготовки Міністерством спрощених запитальників для пов'язаних осіб заінтересованих сторін розслідування;
- внести зміни в законодавство щодо строку, протягом якого має бути опубліковано рішення Комісії про застосування заходів, а її рішення має набрати чинності, оскільки наразі повідомлення про прийняті рішення публікують з певним часовим проміжком з дня їх прийняття;
- додати положення про необхідність перегляду статусу національного товаровиробника протягом проведення розслідування після отримання інформації та доказів від заінтересованих сторін;
- внести такі зміни в абзац 1 ч. 1 ст. 36 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту»: «Міністерство зобов'язане перевірити чи встановити відповідність застосування антидемпінгових заходів національним інтересам. Висновок щодо необхідності застосування антидемпінгових заходів згідно з національними інтересами має грунтуватися на всебічній оцінці таких інтересів, зокрема споживачів, впливу імпорту, що є об'єктом антидемпінгового розслідування, на зайнятість населення, інвестиції споживачів, відновлення конкуренції, а також на міжнародні економічні інтереси країни імпорту. Такого висновку відповідно до цієї статті доходять за умови, що всім сторонам надано можливість повідомити свою позицію відповідно до частини другої цієї статті. Водночас посилену увагу спрямовують на інтереси споживачів»;
- розробити нормативно-правове підґрунтя для запровадження ІТ-платформи для візуалізації результатів торговельних розслідувань з метою формування бази документів щодо певного розслідування, бази прийнятих рішень Міністерством і Комісією, а також визначення чітких та прозорих строків проведення розслідувань;
- внести зміни в профільне законодавства України, у якому передбачити перелік критеріїв, за якими Міністерству слід аналізувати подібність товару, що є об'єктом розслідування, на базі розробленої практики СОТ, оскільки відсутність такого чіткого переліку залишає простір для зловживань Міністерством своїх дискреційних повноважень;
- уточнити, що строк, визначений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», поширюється виключно на оскарження рішення Комісії про застосування торговельних заходів, його обчислюють з моменту прийняття такого рішення Комісії, а для оскарження інших рішень Комісії використовують встановлений Кодексом адміністративного судочинства України шестимісячний термін, який обчислюють з моменту, коли компанія дізналася або повинна була дізнатися про прийняте рішення Комісії, оскільки наразі наявна правова колізія в контексті того, який строк для оскарження рішень за результатами торговельних розслідувань слід використовувати.

31

Практичне значення одержаних результатів

Отримані наукові результати можуть бути використані у:

- **науково-дослідній сфері** – під час досліджень проблематики та подальших перспектив удосконалення правового регулювання торговельного захисту в Україні;
- **правотворчості** – для вдосконалення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- **правозастосовній діяльності** – при застосуванні норм, які регулюють торговельний захист в Україні;
- **навчальному процесі** – під час вивчення дисциплін «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності», «Господарське право», «Торгове право» та окремих спецкурсів, присвячених праву СОТ.

32